

UOT 94; UOT 94 (479.24)**SLOVAKİYA–AZƏRBAYCAN MÜNASİBƏTLƏRİ HAQQINDA****MIROSLAV DANIŞ, LUKAŞ RIBAR***danis@fpil.uniba.sk lukasrybar21@gmail.com*

Məqalədə Slovakiya-Azərbaycan əlaqələrinin ən zəngin tarixi dövrünü bu gün, müasir dövrdə yaşadığından bəhs olunur. Həmçinin, 2010-cu ildə Cəlal Qasimovun təşəbbüsü ilə Bratislavada Azərbaycanın Fəxri Konsulluğunun açılması və 24 aprel 2009-cu ildə Cəlal Qasimovun Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev tərəfindən fəxri konsul vəzifəsinə təyin edilməsi öz əksini tapır. Qeyd olunur ki, son bir neçə il ərzində mədəni əməkdaşlıq və əlaqələrin inkişafı çərçivəsində həm Slovakiyada, həm də Azərbaycanda çoxsaylı tədbirlər keçirilmişdir. Elm və təhsil sahəsində də əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində tələbə mübadiləsi, beynəlxalq elmi tədbirlərə dəvətlər, hər iki ölkənin aparıcı universitetləri səviyyəsində elmi kadrların hazırlanması işlər aparılmaqdadır.

Açar sözlər: Azərbaycan, Slovakiya, fəxri səfir, əlaqə, elm, əməkdaşlıq

Slovakiya və Azərbaycanın tarixi ilk dəfə simvolik olaraq Qədim Roma dövründə kəsişmişdir. Belə ki, o dövrdə imperiyanın, demək olar ki, əks qütblərində yer almasına baxmayaraq, hər iki region müəyyən vaxtlarda qədim Roma İmperiyasının siyasi təsiri dairəsinə daxil edilmişdir. Ucsuz-bucaqsız ərazilərin bu imperiyanın tərkibinə daxil edilməsi nəticəsində biz tarixin müəyyən bir dövründə eyni mədəni çərçivədə mövcud olmuşuq. Çox sonralar – demək olar ki, iki min il sonra – XX əsrin ikinci yarısında da ümumi sovet və sosialist tarixi bizi eyni mədəniyyət çərçivəsində bir araya gətirdi. Şübhəsiz, burada Azərbaycanın Qobustan ərazisində tapılmış, eramızın 84-96-cı illərinə aid Roma yazısını və Slovakiyanın Trençin şəhəri yaxınlığında tapılmış, eramızın 178-179-cu illərinə aid Roma kitabəsini, eləcə də məşhur Roma sədlərindən [8, 128; 16,78-79; 23] kənarında salınmış çoxsaylı Roma hərbi düşərgələrini qeyd etməyə dəyər. Elə Avropanın Osmanlı təhlükəsi ilə üz-üzə qaldığı, buna görə də bütün qüvvələrini getdikcə artan Osmanlı təhlükəsinə qarşı səfərbər etdiyi orta əsrlərdə də bizim bölgələr arasında epizodik əlaqələr mövcud olmuşdur. O zaman, belə demək mümkünsə, Osmanlı əleyhinə ittifaqlar yaranmış, bu ittifaqlar çərçivəsində macar kralları ilə Ağqoyunlu şahları, daha sonra isə Səfəvi dövləti arasında dəfələrlə diplomatik danışıqlar aparılmışdı. Əlbəttə, bu danışıqlarda iqtisadi əlaqələrin qurulması barədə də

müzakirələrin aparılması haqqında qeydlər vardır [18, 263]. O dövrdə Macarıstan iri mis və qızıl ixracatçısı idi, Slovakiyanın dağ-mədən sənayesi ilə məşğul olan şəhərləri isə bütün Avropa ilə, həmçinin, Avropadan kənardakı dövlətlər və Şərqi ölkələri ilə ticarət əlaqələrini intensiv şəkildə inkişaf etdirirdi.

XIX əsrdə və XX əsrin başlanğıcında Slovakiya-Azərbaycan əlaqələri daha da canlanır. İlk dəfə bu dövrdə Slovak əsilli şəxslər Azərbaycanda yetərincə uzun müddət qalmağa başlayıblar. 1829-cu ildə Yan Karol Beşenin (29.08.1765, Qurbanovo – 1838, Budapeşt) alman təbiətşünası A.Humboldt ilə birgə Qafqaz və Kiçik Asiyaya elmi ekspedisiya təşkil etdiyi barədə məlumat vardır. Bu səfər barədə 1828-ci ildə Parisdə buraxılmış “Voyage en Crimée au Caucase, en Georgie, en Arménie, en Asie-Mineure et à Constantinople en 1829 et 1830” [30, 239; 3] adlı nəşrdə məlumat verilir. Nə qədər simvolik olsa da, XIX əsrin birinci yarısının tanınmış ziyalılarından olan stropkovalı (Vişna Olşava kəndi) Mixal Baludyanski (1769-1869) ilə gəncəli Mirzə Cəfər Topçubaşovun (1790-1869) münasibətləri də maraqlıdır [4, 74-88]. Onlar təxminən 1819-cu ildə Peterburqda görüşmüşdülər. Onların hər ikisi Sankt-Peterburq Universitetinin müəllimi olmuşlar: M.Baludyanski hüquqşünas və iqtisadçı kimi, M.Topçubaşov isə şərqişünas və filoloq kimi bu universitetdə çalışırdılar.

Elmi təmasların qurulması sahəsində XIX əsrin son rübündə Rusiya İmperiyasının cənubunda və Qafqazda üzüm fillokserinə qarşı mübarizə üzrə məsləhətçi işləmiş çeşeyovitsli zooloq və həkim Qeyza Xorvatın (1847-1937) adını çəkmək olar. Q.Xorvat öz işinin nəticələrini müvafiq sahə üzrə ixtisaslaşmış rüsdilli “Вестник виноделия” jurnalında çap etdirmişdi. O, bir çox elmi cəmiyyətlərin, o cümlədən, 1884-cü ildən Rusiya Təbiətşünaslar Cəmiyyətinin üzvü idi [32, 390-391].

Slovakiya-Azərbaycan əlaqələrindən danışarkən, slovak əsilli xırdavətçi səyyar tacirlərin fəaliyyətlərinin də böyük əhəmiyyət daşıdığını deyə bilərik. Bu tacirlər XVIII əsrin sonlarından başlayaraq, dünyanın, demək olar ki, hər yerində müalicəvi məlhəmlərin, müxtəlif ədviyyat növlərinin, məftildən düzəldilmiş məhsulların satışı ilə məşğul olurdular [13]. Elə Azərbaycan da yüz illərdir ki, zəfəranın yetişdirildiyi ölkə kimi tanınır. Slovakiyalı xırdavətçilərin yolu Cənubi Qafqaz vilayətlərinə də düşdüyündən, daha sonra Rusiya imperiyasının başqa vilayətlərində və ondan kənarında satmaq üçün, burada onların zəfəran tədarük etdiklərini də təxmin etmək olar. Bu tacirlərin Cənubi Qafqaza və İrana səfərləri barədə müəyyən qeydlər vardır. Tədricən, slovakiyalı köçəri tacirlər varlanaraq bütün Rusiyada ticarət evləri açmağa başlayırlar. Onlardan Yozef Qalama (Türküstanda), Yan Dunay (Buxarada), Matus Çillo (Bakıda) kimi tacirləri göstərə bilərik [10]. XIX əsrin ikinci yarısında xırdavət və yağ satan tacirlərə məftil məhsulları satan tacirlər (əsasən, Orava, Kisuts və Turetsli tacirlər) də qoşuldu. Drotar adlanan bu tacirlər Rusiya imperiyasının Moskva, Kiyev, Rostov-noa-Donu, Vladıqavkaz, Tbilisi, Bakı, hətta Vladivostok kimi şəhərlərində fəaliyyət göstərirdilər. Tezliklə onlar

Rus-türk, Rus-yapon və I Dünya müharibələrində hərbi təchizat tacirləri kimi ad çıxardılar. Bundan başqa, onlar sürətlə inkişaf edən neft sənayesi üçün məhsullar istehsal edir, dəmir yollarının çəkilməsində fəallıq göstərirdilər. Drotarların satdıqları mallar çoxçeşidli olması ilə fərqlənirdi: onlar siçan tələləri və quş qəfəslərindən tutmuş, qatarların arxa fənərlərinə və mis ayırıcı cihazlara qədər müxtəlif mallar təklif edirdilər. Onların emalatxanalarında onlarla slovak və başqa millətlərdən olan işçi çalışırdı. XIX əsrin sonlarından Tbilisi və Bakıda fəaliyyət göstərən ən iri drotar-sahibkarlardan biri Yozef Belon idi. Onun məftil və tənəkədən bir çox məhsulların hazırlandığı bir neçə emalatxanası vardı. XX əsrin əvvəllərində onun emalatxanalarında təxminən 100 işçi, o cümlədən, 20-30 drotar işləyirdi. Birinci dünya müharibəsi başladıqdan sonra, o, əsasən, ordunun ehtiyaclarını təmin edən məmulatlar (parçalar, qazançalar, əleyhqaz üçün futlyarlar və s.) istehsal edirdi. Onun İvan Knotsiklə şərikli işlətdiyi, Bakıdakı 50 işçisi olan emalatxanası isə neft sənayesi üçün məmulatların hazırlanması ilə məşğul idi. Rusiya İmperiyasında inqilabi əhval-ruhiyyənin artması onun Tbilisidəki emalatxanasının fəaliyyətindən də yan keçməmişdi, 1916-cı ildə bu emalatxananın işçiləri maaşların artırılması və iş saatlarının azaldılması tələbi ilə tətillə keçirmişdilər. Müharibədən sonra Y.Belon Slovakiyaya – doğma Velke Rovne kəndinə qayıtmış və 1935-ci ildə orada vəfat etmişdir.

Bakıda Yozef Qolanik-Bakelin də məhsulları satılırdı. O, daha çox məftildən hazırlanmış tətbiqi incəsənət məmulatlarının satışı ilə məşğul olurdu [14, 83].

Azərbaycanda sözügedən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə daha iki slovak məşğul olurdu və onlar burada inzibati və texniki sahədə əhəmiyyətli vəzifələri tuturdular. Rudolf Krupets (10.04.1840, Bakska Bıstritsa – 18.11.1913, Jilina) Rusiyada gimnaziya və texniki institut bitirmişdi. 1861-1880-ci illərdə o, tikinti mühəndisi qismində Bakı-Kutaisi dəmir yolu xəttinin tikintisində iştirak etmiş, daha sonra isə Xəzər dəmir yolunun pay sahiblərindən olmuşdu. R.Krupets 1885-ci ildə Slovakiyaya qayıdaraq Martində Milli Evin əsasını qoyanlardan biri olmuşdur [19, 8-16; 22, 44; 33]. Elə orada “Tatrabanaka” bankının əsasını qoymuş və bankın ilk direktoru (1885-1890) olmuşdur.

Alaiz Kurutsar da (09.04.1869, Velke Rovne - ?) Qafqazda yüksək rütbəli məmur kimi işləmişdir. O, Qafqaz maliyyə idarəsinin rəisi və xəzinədar vəzifələrini tutmuşdur [10, 315].

XIX əsrin sonlarından etibarən çox sayda slovak əsilli insanın uzunmüddətli sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmağa imkan verən Rusiya vətəndaşlığı üçün müraciət etdiyini görürük. Məsələn, vətəndaşlıq üçün müraciət edənlər arasında Rusiyada yaşayıb vəfat etmiş İqnatsın oğlu Peter Filo da vardı. Eyni ailədən Peterin qardaşı Matuş da vardı. Matuşun Bakı və Orta Asiyada fəaliyyət göstərdiyini onun XIX əsrin sonu - XX əsrin başlanğıcına aid qeyd və məqalələri də sübut edir. O, öz müşahidələrini müntəzəm olaraq 1885-1904-cü

illərdə “Slovenske poqlyadi” jurnalında, eləcə də “Narodne noviny” qəzetində çap etdirərək, slovamlara Şərqi uzaq ölkələri haqda məlumat verirdi.

Matuş Filo 21 fevral 1852-ci ildə Turçan əyalətindəki müqəddəs Martin yaxınlığında yerləşən Valçe kəndində anadan olmuşdu. Valçe kəndindən və ümumilikdə Turçan əyalətindən yağ və məftil məmulatları satan bir çox səyyar tacirin olduğu və Avropanın, Asyanın müxtəlif bölgələrinə sahibkarlıq məqsədilə səfərlərə getdiyi məlumdur. XIX əsrin ikinci yarısında Turçanlı səyyar tacirlər artıq 200 illik bir ənənəyə malik idilər. Elə İqnats Filo da onlardan biri idi. Atasız böyümüş oğlu Matuş onun işini davam etdirmişdi (Bildiyimizə görə, İqnats, səfərlərin birində Cənubi Qafqazda, Lənkəran yaxınlığında “tatar quldurları” tərəfindən öldürülmüşdü).

M.Filo məktəbə Valçe kəndində getmiş, daha sonra təhsilini Kremnitsadakı alman orta məktəbində davam etdirmişdi. Ailənin tacirlik peşəsini davam etdirən Matuş gənc yaşlarından peşə öyrənmiş, hələ 17 yaşında ikən, ticarət məqsədilə Kiyevə səfər etmişdi. Bu barədə, o, özünün 1887-ci ildə “Narodne noviny” qəzetinə göndərdiyi “Zadneprovye” adlı məqaləsində yazmışdır. Bu, onun tacir şagirdi kimi Rusiyaya etdiyi ilk səfər idi. Ticarət sahəsində vərdiş və təcrübəyə yiyələndikdən sonra, Matuş ayrılıb müstəqil fəaliyyət göstərməyə başlayır və artıq 1878-1879-cu illərdə Çar Rusiyasına ikinci səfərini edir. Bu vaxt, o, artıq qızlıq soyadı Arsaq olan Anna ilə 1878-ci ildə ailə qurmuşdu. Geri qayıtdıqdan bir müddət sonra, Matuş Varşavaya daha bir səfər edir. Oradan isə Ukraynadan keçərək Voronejə qədər gedir və yenidən geriye - Turetsə (Turçan) qayıdır. Matuşun Rusiya ərazisindəki ticarət səfərləri barədə biz onun özünün yol qeydlərindən öyrənirik. Bu qeydlər ilk dəfə 1887-ci ildə “Slovenske poqlyadi” jurnalında “Slovak taciri Rusiyada” adı ilə (6-12-ci nömrələr), 1888-ci ildə isə “Turçan müqəddəs Martinində tipograf aksioner birliyi”nin vəsaiti hesabına [11, 10] ayrıca kitabça şəklində çap edilmişdi. Matuşun qeydləri son dəfə kitab şəklində 1971-ci ildə “Narahat qan” adı ilə Martində buraxılmışdır [11, 240].

Matuş Filo 1882-ci ilin may ayında da doğma Valçe kəndindən Qafqaza gedir və bir müddət Beştada (Pyatiqorsk), daha sonra isə Kubanda ticarətlə məşğul olur. 1883-cü ildə isə, həyat yoldaşı Anna, böyük qızı Anna və kiçik qızı Antoniya onun yanına gəlir. Bir il sonra onlar ailəliklə Türkmənistanın Aşqabad şəhərinə köçürlər və orada iki il qalırlar. Bu müddət ərzində M.Filo Orta Asiyadakı şəhər və bölgələrin bir çoxuna baş çəkir. Bu səfərlərindəki təəssüratlarını, o, daim qeyd edir və 1885-1886-cı illərdə “Narodne noviny”də müntəzəm şəkildə çap etdirir. M.Filo səfər etdiyi bölgələrin təkcə təbiət gözəlliklərini deyil, ictimai, mədəni və siyasi xüsusiyyətlərini də təsvir edirdi. 1886-cı ildə M.Filo Aşqabaddan Ukraynaya gedir və əvvəlcə Kiyev yaxınlığındakı Voytovoda müdir vəzifəsində, daha sonra isə Juravkada pivə zavodunun icarədarı kimi üç il çalışır. 1889-cu ilin yayında işlə bağlı yenidən bir neçə aylığa Qafqaza gəlir və yeni il ərəfəsində Kiyevə qayıdır. O, məqalələrində “slovak kazakları” adlı kazaklardan danışır. Məlum olur ki, bu

kazaklar Qafqaz kazaklarına ərə getmiş slovak qadınlarının övladlarıdır. 1894-cü ildə Matus Jurovkada pivə zavodu işini buraxaraq, Varşavada topdansatış müəssisəsində işə düzəlir. Həmin ilin payızında Bakıya səfər edir. Bu barədə biz onun “Narodne noviny”də çap edilmiş “Gürcüstan hərbi yolu” adlı məqaləsindən öyrənirik. Matusun bu səfərinin məqsədi qaranlıq qalmaqdadır. Daha sonra o, Varşavaya qayıdır, ancaq orada da uzun müddət qalmayaraq, Volqa çayı ilə Həştərxana səfər edir. Səfər zamanı Saratov şəhərində bir qədər ləngiyir və orada ağ neft ticarəti ilə məşğul olan həmyerlisi Yozef Doçarla tanış olur. Saratovda neft müəssisəsini Doçarın atası və əmiləri (İmrix, Yuray və Mikulaş) Rusiyada məftil və metal qablar sataraq yığdıqları pul hesabına yaratmışdılar [11, 44; 10, 185-193; 6, 344]. Onlar 1860-cı ildə Abşeron yarımadasında bir neft mənbəyini, daha sonra isə neft sahələrini alaraq, Bakıda neft emalı zavodu tikmişdilər. Bu zavod ilk neft saflaşdırma zavodu idi. Onlar yaşayış məntəqələrinin əksəriyyətini ağ neft və yağla təmin edir, nefti isə (ABŞ da daxil olmaqla xarici ölkələrə) ixrac edirdilər. Bu işi Doçar ailəsinin oğullarından biri – M.Filonun qarşılaşdığı Yozef davam etdirirdi.

M.Filo üçün bu görüş əsl tale əhəmiyyətli görüşə çevrilir. Belə ki, Doçar ona Bakıdakı müəssisədə sərfəli müdir vəzifəsini təklif edir. Pul çatışmazlığından əziyyət çəkən və iş axtaran Matus bu təklifi qəbul edir. 1895-ilin yayında Həştərxandan Varşavaya qayıdan Matus ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçür və burada doqquz il yaşayır. 1897-ci ildə həyat yoldaşı Anna vəfat edir. Bu hadisədən sonra bir müddət M.Filo “Narodne noviny”də heç nə yazmır. Uşaqlarının ana qayğısına ehtiyacları olduğu üçün, həyat yoldaşının ölümündən bir il sonra Matus slovyanlı 24 yaşlı Antoniya Bakoşova ilə evlənir. Bir müddət sonra isə, yenidən əlinə qələm alaraq, Bakıdakı həyatı haqqında bir neçə maraqlı məqalə yazır. 1900-1903-cü illərdə baş vermiş dünya iqtisadi böhranından sonra, Bakıdan ümumi neft istehsalı və emalı azalması, M.Filonun planlarına da təsir edir. 1904-cü ildə o, bir müddət Səmərqənd yaxınlığındakı Kavarzarda yaşayan qohumlarının yanında qalır, daha sonra isə Aşqabada gedir. Oradan “Narodne noviny”yə Orta Asiya barədə təəssüratlarını yazdığı bir neçə məqalə göndərir (1904-cü ildə işıq üzü görmüş nömrələrdə çap olunmuşdur). Bu, onun son yazıları olur. Bundan sonra heç nə yazmayan Filonun sonrakı həyatı barədə yalnız başqa mənbələrdən öyrənirik. 1904-cü ilin sonunda, o, yenidən Bakıya qayıdır və mürəkkəb iqtisadi-siyasi vəziyyət səbəbindən Amerikaya gedir. Ancaq Avropanı tərk etməzdən öncə, doğma Turetə baş çəkir, 1906-cı ildə isə, ilk nigahından olan övladları, Antonina və Aleksandrla birlikdə Amerikaya köçür. Həyat yoldaşı Antoniya 1918-ci ilədək Bakıda qalır və Birinci dünya müharibəsinin sonuna az qalmış Slovakiyaya qayıdır. Matus Filo övladları ilə birlikdə Pitsburqda yaşayır. Onun sonrakı həyatı haqqında az məlumat var, çünki 1904-cü ildə o, ədəbi-publisistik fəaliyyətini sona çatdırmışdır. M.Filonun dəqiq vəfat tarixi də məlum deyil, ancaq onun Qadrabovlu qohumları ilə yazışmalarından 1913-cü ildə vəfat etdiyi ehtimal olunur.

Bakıda keçirdiyi doqquz il ərzində Matus Filo bir neçə məqalə yazmış və bu məqalələr “Narodne noviny”də çap olunmuşdur. Bakı ilə bağlı ilk məlumat xarakterli məqalə “Bakının neft mənbələri” adlanır. Məqalə 7 dekabr 1895-ci ildə “Narodne noviny”nin 144-cü sayında çap olunmuşdur. Burada neft mənbələri və neft sahəsi təsvir olunur, Doçarların Bakıda yaratdıqları neft müəssisələrindən danışılır. M.Filonun sözləri ilə desək, bu, “...Bakı regionunda neft saflaşdıran ilk zavod idi” [11, 181]. Bakıda çıxarılan neft təkcə Rusiyaya deyil, İran və Asiyaya da satılırdı. Elə həmin məqalədə Matus Bakıdakı qızlar gimnaziyasına jilinli slovak Peter Tvrdıyın (29.06.1850, Jilina – 24.02.1935, Miyava) rəhbərlik etdiyini yazır [2; 25-27]. 1872-ci ildə panslavizmə görə Peşt Universitetindən çıxarıldıqdan sonra, 1874-cü ildə Peter Tvrdıy slovak əsilli 13 professor və tələbə ilə birlikdə Rusiya Xalq Maarifi Nazirliyinin dəvəti ilə Petroqrada gəlir və orada klassik filologiya kursunu bitirir [21]. 1874-1877-ci illərdə Peter Tvrdıy Petroqrada Universitetinin Tarix-Fəlsəfə fakültəsinin təqaüdüçüsü olur, elə orada yunan, latın və rus dillərindən, eləcə də tarixdən imtahan verərək, professor diplomu alır. Daha sonra, Xersonda gimnaziyada çalışır (1877-1881). 1881-1890-cı illərdə İrəvanda dərslər deyir, eyni zamanda məktəbdə müdir müavini vəzifəsində işləyir. 1890-95-ci illərdə Bakıda orta məktəbdə müdir müavini, 1895-1896-cı illərdə isə qızlar gimnaziyasının direktoru işləyir. 1869-cu ildə səhhəti ilə bağlı olaraq, təqaüdə çıxır və Odessada yaşayır. Orada yerli gimnaziyada professor və şəhər kitabxanasında məşhələtçi işləyir.

Tvrdıyın həyat yoldaşı Lidiya Karlovna (qızlıq soyadı Diqbi) olmuşdur. 1885-ci ildə onların oğulları Vladimir (riyaziyyatçı, fizik, dosent), 1887-ci ildə Tsiril, 1892-ci ildə Andrey dünyaya gəlir. 1890-cı ildə isə ailənin yeganə qız övladı Xelena doğulur. Tsiril və Andrey 1908-ci ildə faciəvi şəkildə həlak olurlar (tələbə olduqları vaxt intihar edirlər). 1908-ci ildən Tvrdıy artıq İzmaildə oğlunun yanında yaşayır. 1909-cu ildə isə Odessaya köçür. 1919-cu ildə boşeviklər Odessanı tutduqları zaman Tvrdıyın bütün əmlakını əlindən alırlar və o, çexoslovakiyalı legionerlərlə birlikdə ÇSR-na gedir, 1920-ci ildə isə Slovakiyaya qayıdır.

Özünün pedaqoji praktikasını əsasında Tvrdıy qızlar üçün orta təhsil konsepsiyasını irəli sürürdü. Bakıdakı ilk qızlar gimnaziyalarından birinin direktoru olarkən, o, qızlar üçün əlavə ali kurs yaratmışdı və bu kursda Rusiyada ilk dəfə qızlara latın dili öyrədilirdi. Tvrdıy tədris üçün lazım olan dərslik, eləcə də klassik dillərin öyrədilməsi üçün vəsait və metodika işləyib hazırlamışdı. O, 1886 və 1893-cü illərdə, müvafiq olaraq, 2-ci və 3-cü dərəcəli Anna ordeni, 1889-cu ildə Müqəddəs 3-cü dərəcəli Stanislav ordeni ilə təltif edilmiş, 1896-cı ildə isə III Aleksandr tərəfindən gümüş medala layiq görülmüşdü. Elə həmin il ona zadəgan titulu verilmiş, adının qarşısına “zati-ali” sözü əlavə edilmişdi.

Matus Filo xatirələrində tez-tez təkcə Bakıda deyil, Cənubi Qafqazın digər bölgələrində də slovakların olduğunu yada salır. O, 1887-ci ilin

aprelində, Bakı şəhərinin cənub hissəsində, Bibiheybət adlanan yerdəki neft sahələrində baş vermiş çox böyük yanğından bəhs edən bir məqalə çap etdirir. Onun sözlərinə görə, bu yanğın Bakı sakinləri üçün “əsl işıq tamaşası” idi. M.Filo yazırdı: “...bu cəhənnəm oduna bənzəyən yanğın insanları elə cəlb edirdi ki, insan istəməsə belə, 24 saat ona tamaşa edə bilərdi... İnsanlar bu yanğına baxmağa gəlirdilər... Ən çox da varlı bakılılar ona tamaşa etmək üçün gəlirdilər” [11, 184]. Neft sənayesinin inkişafı bu cür hadisələrlə də müşayiət olunurdu. Belə hadisələr neft quyularının sahiblərinə ziyan vursa da, digər tərəfdən, yerli əhalinin və slovak qələm sahibinin diqqətini cəlb edirdi.

Həyat yoldaşı vəfat etdikdən sonra, Matus xeyli müddət heç nə yazmır. Elə təəssürat yaranır ki, o bir daha heç yazmayacaq. Ancaq 1901-ci ilin başlanğıcında “Narodne noviny”nin 27-29 və 37-38-ci saylarında onun “Qafqazın Bakı bölgəsində neft mənbələri” və “Bakı rəsmləri” adlı qeydləri işıq üzünə görünür. Hər iki məqalədə müəllif şəhəri və onun ayrı-ayrı hissələrini təsvir edir. Burada Suraxanı qəsəbəsinin, oradakı kükürd mədənlərinin və atəşpərəstlərin Atəşgah məbədinin xatırlanması maraqlıdır. Atəşgah məbədi indinin özündə də xarici turistləri cəlb edən məkanlardandır. M.Filonun növbəti məqaləsi “Narodne noviny”də 8 oktyabr 1903-cü ildə “Misli görülməmiş yanğın” adı ilə çap olunur (№184). Burada altı neft mənbəyinin və bir neçə neft anbarının yandığı böyük yanğın barədə danışılır. Bir qədər sonra “Bakıdan” adlanan daha bir məqalə işıq üzünə görünür (2 yanvar 1904, №1) [22, 136-137]. Məqalədə M.Filo Bakını iqtisadi və mədəni mərkəz kimi təqdim edir, eləcə də təkcə neft sənayeçisi deyil, həm də Bakının mədəni inkişafına maliyyə dəstəyi verən xeyriyyəçi kimi ad qazanmış məşhur azərbaycanlı iri neft maqnatı H.Z.Tağıyev haqqında söhbət açır. M.Filo bölgənin tarixindən danışmağı da unutmur. O, Bakının tarixi əhəmiyyətini çox yaxşı başa düşürdü. Onun öz sözləri də bu fikri təsdiq edir: “Tarixi cəhətdən sübuta yetirilmişdir ki, Asiyadan Avropaya köçən xalqlar buraya gəlmişlər. Çünki o vaxtlar köçənlərin yolunun üstündə olan keçilməz Qafqaz dağlarını və Xəzər dənizini ancaq buradan keçmək mümkün imiş” [11, 196]. O, Bakı qalası, bu gün Şirvanşahlar sarayı kimi məşhur olan xan sarayı və Xəzər dənizinin sahilində ucalan Qız qalası barədə də məlumat verir. M.Filo Bakıda olarkən aparılan arxeoloji tədqiqatlar barədə danışmağı da unutmur. 1904-cü ilin yanvar ayında M.Filonun “Narodne noviny” qəzetində çap olunan “Məktublar” adlı qısa qeydlərində Rotşildlərin Bakının neft sənayesinə sərmayə qoymasından və neft istehsalı sahəsində imtiyaz almaq üçün ədalətsiz yollara baş vurmasından danışılır. Bu, M.Filonun “Narodne noviny”də Bakı haqda çap olunan son yazısı olur. 1904-cü ilin sentyabr ayının 23-də qəzetdə çap edilmiş “Bakıdakı iğtişahların səbəbləri” adlı məqalədə neft zavodlarının fəhlələri arasında yaranmış nizamsızlıq barədə söhbət açılır. Doğrudur məqalənin müəllifi M.Filo deyildi. Ancaq bütün bu sosial və siyasi qeyri-sabitlik onu yazmağı dayandıraraq Bakını həmişəlik tərk etməyə məcbur edir.

Neft müəssisəsini uzun müddət idarə etmiş bir insan olan M.Filo bu sahədə mütəxəssisə çevrilmişdi. O, neft sənayesi mühitini və onun inkişaf prosesini, eləcə də neft satışı məsələlərini yaxşı bilirdi və öz məqalələrində əks etdirirdi. İşlə bağlı olaraq bir çox neft istehsalı bölgələrində olduğu üçün, Matus orada işləyən insanların təcrübəsini dərinlən mənimsəmişdi. Onun məqalələrinin böyük bir hissəsi neft buruqlarının qazılması, neft istehsalı və emalı üsullarına həsr olunmuşdur. Burada o dövrki texniki alətlər, həmçinin, quyu qazma və yeraltı yataqlardan neft çıxarma zamanı istifadə edilən xüsusi üsul və mexanizmlər ətraflı təsvir olunmuşdur. Bu, M.Filonun neft sənayesi sahəsində dərin biliyə malik olduğunu göstərir və onun məqalələri neft sənayesinin inkişaf tarixini daha ətraflı öyrənməyə yardım edə bilər.

Öz məqalələrində M.Filo bölgənin etnoqrafiyasına da nəzər salmışdır. Əhalinin əksəriyyətini təşkil edən yerli sakinləri, o, “tatarlar” adlandırmışdır. Görünür, bu termini o, həmin vaxtlar bəkililəri “tatarlar” adlandıran yerli ruslardan götürmüşdür. M.Filonun sözlərinə görə, şəhərdə “tatar” və ruslardan başqa, ermənilər, gürcülər, polyaklar, almanlar, iranlılar, ləzgilər və hətta slovaklar da yaşayırdı. Bütün xalqların nümayəndələri bir-biri ilə yanaşı rahat yaşayırdı və dostluq şəraitində həyat sürürdülər. O, tatarların ermənilərlə birlikdə yaxşı ticarətçi olduqlarını, və hətta “...yəhudiləri belə arxada qoyduqlarını” yazır [11, 226]. Bəkililə azərbaycanlılar və ya “tatarlar” barədə Filo yazır “...onlar çox zirək, sağlam və şən adamlardır. Bircə çatışmazlıqları var – həddən artıq coşqun xasiyyətli və tez hirsənəndirlər” [11, 227]. O, bəkililərin mədəniyyət və ənənələrə meyilli olduqlarını da yazır: “Tatarlar teatra getməyi sevirlər... Qədim adətlərə ciddi riayət edirlər” [11, 227]. M.Filonun məqalələrində Bakının ictimai, mədəni, iqtisadi və siyasi həyatının bir çox cəhətləri əks olunmuşdur.

M.Filonun Cənubi Qafqaz, Rusiya və Orta Asiyaya səyahəti və bu yerlərdə yaşadığı dövrlə bağlı əsərləri bu bölgələrin tək-cə həvəskar deyil, həm də elmi cəhətdən öyrənilməsi üçün əhəmiyyətli mənbə rolunu oynayır. M.Filo, Doçarlar, Tvrdiy və slovak əsilli başqa insanların XIX-XX əsrlərin kəşif-məsində Bakıda göstərdikləri fəaliyyət slovakların Bakının iqtisadi, ictimai və mədəni həyatında iştirak etdiklərinin sübutudur. Ancaq onların fəaliyyəti elə də dərinlən öyrənilməyib və bu sahədə tarixi və arxiv tədqiqatlarının aparılmasına ehtiyac vardır.

Birinci dünya müharibəsi dövründə və ondan sonra Rusiyada Çexoslovakiya korpusu çərçivəsində on mindən çox slovak vardı və bir çoxunun taleyi onları Cənubi Qafqaza, yaxud Orta Asiyaya gətirib çıxarmışdı. Məsələn, ruslara əsir düşmüş Yan Şults müharibədən sonra Səmərqənddə tacik məktəbində rus dilindən dərs deyirdi. Evə qayıtdıqdan sonra, o, xüsusi orta məktəblərdə stenoqrafiyanın tədrisi ilə məşğul idi. Legionerlərin bir çoxu müharibədən əvvəlki əlaqələri sayəsində Bakıda drotar ənənəsini davam etdirirdi.

Nə qədər epizodik olsa da, XIX əsrin sonları - XX əsrin əvvəllərində Bratislava və Bakıda fəaliyyət göstərmiş Alfred Nobelın şirkəti barədə

məlumatlar da maraqlıdır. O, 1874-cü ildə Bratislavada dinamit istehsal edən zavodun əsasını qoymuş, zavod qısa müddətdə Avropada ən yaxşı təchiz edilən müəssisəyə çevrilmişdi. Bu zavod A.Nobelin bütün dünyadakı müəssisələrini partlayıcı maddələrlə təmin edirdi. Partlayıcılardan, əsasən, mədən sənayesi və tikinti işlərində istifadə olunurdu. Çox güman ki, Bratislavadakı dinamit zavodunun A.Nobelin Abşeron yarımadasındakı neft layihələri ilə əlaqəsi vardı.

Slovakiya-Azərbaycan əlaqələri ilə bağlı əlavə olaraq İkinci dünya müharibəsi dövrünü də qeyd etmək lazımdır. Bu dövrdə azad etmə əməliyyatları çərçivəsində Slovakiyaya sovet ordusu tərkibində azərbaycanlı əsgərlər də gəlmişdilər. Maraqlıdır ki, yalnız 2013-cü ildə Bratislava yaxınlığındakı Müqəddəs Yur şəhərində Bratislavanın azad edilməsindən (03.04.1945) bir gün əvvəl döyüşdə ölmüş azərbaycanlı əsgərin basdırıldığı məlum olmuşdur. Vladimir Rəhimovun faciəvi taleyinə şəhər əhalisi laqeyd qalmamış və insanlar bugünədək onun qəbrinə baş çəkməkdədir. Çox güman ki, V.Rəhimov Polşa və Çexoslovakiyanın azad edilməsində fəal iştirak etmiş 271-ci Azərbaycan diviziyasının tərkibində döyüşürdü. Azərbaycanlılar Slovakiyada 1944-cü ildə baş vermiş milli üsyanda da iştirak etmişdilər. Bundan başqa, onlar bir çox partizan dəstələrində də vuruşurdular. Məsələn, “Şors” adlı partizan dəstəsinin başçısı kapitan Məmməd Axundov idi. 1944-cü ilin sentyabrında onun dəstəsi Slovakiyanın şərqində, oktyabrda Slovakiyanın Rudqorye bölgəsində əməliyyat keçirmiş, 1945-ci ilin 7 yanvarında isə, Polqora rayonunda alman nəqliyyat vasitəsini məhv etmişdi. Həmin ilin fevral ayında isə M.Axundovun dəstəsi sovet ordusu ilə birləşmişdi [5].

İkinci dünya müharibəsi bitdikdən sonra Slovakiya-Azərbaycan əlaqələri Sovet-Çexoslovakiya siyasi əlaqələri çərçivəsində inkişaf edirdi və bu iki mədəniyyətin birbaşa tanışlığı, əsasən, mədəni və ədəbi təmaslar təməlinə davam edirdi. Məsələn, 1978-ci ildə məşhur slovak ədəbiyyatçısı Emil Boleslav Lukaç Qafqaza gəlmiş, bu səfərdən sonra onun “Qəlbim Qafqazda” adlı şeirlər toplusu çap olunmuşdu [7; 34; 33, 437-439]. Bir sıra azərbaycanlı yazıçıların, məsələn, Rüstəm İbrahimbəyovun və Elçin Əfəndiyevin əsərləri də slovak dilinə tərcümə edilmişdi. Qafqazın və Qafqaz xalqlarının problemləri Y.A.Komenski adına Bratislava Universitetinin Fəlsəfə fakültəsinin professoru Andrey Melixerçikin (1917-1966) elmi mövzusu idi [20, 48]. XX əsrin 40-60-cı illərində, o, etnoqrafiya və folklor sahəsində mütəxəssis kimi tanınırdı. Onun ümumi etnoqrafiya üzrə mühazirələrindən biri Qafqaz və Orta Asiya xalqlarının mədəniyyəti və həyatı barədə idi.

A.Melixerçik mühazirələrində Qafqaz və Orta Asiya xalqlarının etnoqrafiyası sahəsində bir çox problemə diqqət ayırırdı (bu barədə daha sonra danışacağıq). Bu mühazirələr kateqoriyalar üzrə ayrılaraq, ətraflı şəkildə və yüksək keyfiyyətlə yazılmışdı. Mühazirələrdə A.Melixerçik bu xalqların etnoqrafiyasından başqa, tarix, mədəniyyət, din və sosial-iqtisadi məsələlərə də toxunurdu. Onun mühazirələrində Qafqaz xalqlarının, daha sonra isə, Orta

Asiya xalqlarının etnoqrafiyası üzrə təhlilə nəzər salmaq yerinə düşər. Qafqaz sıra dağları Şimali Qafqaz, Cənubi Qafqaz və Kiçik Qafqaz olmaqla üç yerə ayrılır. Qafqaz “Şərqi Avropa ilə Ön və Kiçik Asiya arasında körpü” hesab edilir. Qədim şərq sivilizasiyalarının mədəni axınları məhz bu körpüdən keçərək Avropaya çatmışdır. Dil və tarix baxımından, A.Melixerçik Qafqaz xalqlarını üç əsas qrupa bölməyə: cənubi və ya kartvel (gürcü) qrupu; şimal-şərqi (Dağıstan qrupu və çeçen-inquş yarımqrupu) qrupu və şimal-qərbi (abxaz-adıgey) qrupu. Bundan başqa, o, regionda çoxlu sayda təmsil olunan dil qruplarını da göstərirdi: İran mənşəli (osetirlər, talışlar, kürdlər) və türk mənşəli (azərbaycanlılar, balkarlar, qaraçaylar və başqaları) dil qrupları. Alim Qafqaz xalqlarının xarakterik ictimai davranış elementlərini, məsələn, qan intiqamı, hərbi həyat tərzini, qadınların vəziyyəti, eləcə də qonaqsevərlik, böyüklərə hörmət və qarşılıqlı yardım etmə kimi xüsusiyyətləri də vurğulayırdı. O, bu xalqların bir çoxunun dinini islam olduğunu göstərir, ictimai həyatda folklor və xalq yaradıcılığının böyük rolunu göstərir, musiqi və rəqs əsas əyləncə növləri olduğunu yazırdı. A.Melixerçik, demək olar ki, on il ərzində Bratislava Universitetində bu mühazirələri oxumuş, onun XX əsr və daha əvvəlki dövrlərdə Qafqaz və Orta Asiya xalqlarının etnoqrafiyası ilə bağlı tədqiqatları bizim xalqların qarşılıqlı əməkdaşlığına böyük töhfə vermişdir [1].

1966-1968-ci illərdə Bakıda məşhur filoloq və dilçilərdən biri olan Milan Odran təhsil almışdır. O, türk dillərini öyrənmiş və uzun illər ərzində Azərbaycanın bir çox tədqiqat mərkəzləri ilə sıx əlaqələr saxlamışdır [17; 12; 24; 25; 26].

Dövlətlərimiz müstəqil olduqdan sonrakı dövrdə qarşılıqlı əlaqələrimiz haqqında Azərbaycanda “Dona Bosko saleziançıları” katolik kilsə cəmiyyəti çərçivəsində fəaliyyət göstərən slovak missionerlərini qeyd etmək lazımdır. Bakıda ilk katolik məskəni 1882-ci ildə yaranmışdır. Burada, əsasən, Bakının polyak sakinləri üçün Müqəddəs Bakirə Məryəmin Məsumluğu Kilsəsi tikilmişdi. XIX əsrdə Rusiya imperiyasının siyasəti çərçivəsində Bakıya çoxlu sayda polyak ailəsi köçürülmüşdü. Sovet hökumətinin din əleyhinə həyata keçirdiyi siyasət çərçivəsində 1931-ci ildə kilsə şəhərdəki başqa bir çox kilsə ilə birlikdə uçuruldu. Bakıda katolik icması 1997-ci ildə yenidən yarandı, 2000-ci ildə isə seleziançılara həvalə edildi. Bu missiyaya rəhbərlik edən ilk şəxs don Yozef Daniel Pravda olmuşdur. 2002-ci ildə Papa II İohan Pavelin Bakıya səfəri zamanı katolik kilsəsinin tikilməsi üçün Bakıda yer ayrıldı və 2006-cı ildə yeni kilsə tikildi. Müqəddəs Bakirə Məryəmin Məsumluğu Kilsəsində slovak seleziançılar da daim işləyir və yerli icmanın problemlərini həllinə çalışırlar. Onlar həm də “Məryəm” təhsil mərkəzini və Tereza ananın məhrəmət bacıları sığınacaq evini idarə edirlər. Bu mərkəz və sığınacaq evi geniş fəaliyyət sahəsinə malikdir və ehtiyacı olan uşaqlar üçün təhsil kurslarının, yay düşərgələrinin və başqa mədəni tədbirlərin təşkilini də həyata keçirir.

Slovakiya-Azərbaycan əlaqələrinin ən zəngin tarixi dövrü bu gün, müasir dövrdə yaşanmaqdadır. 2010-cu ildə Cəlal Qasımovun təşəbbüsü ilə Bratislavada Azərbaycanın Fəxri Konsulluğu açılmış, 24 aprel 2009-cu ildə Cəlal

Qasimov Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev tərəfindən fəxri konsul vəzifəsinə təyin edilmişdir. Bu fəxri konsulluğun açılmasınadək, demək olar ki, 20 il ərzində Cəlal Qasimov Slovakiya-Azərbaycan əlaqələrinin müxtəlif səviyyələrdə davam və inkişaf etdirilməsi üçün fəaliyyət göstərmişdir [27]. Slovakiya Texniki Universitetinin məzunu olan C.Qasimov bu sahədə çox yaxın təmaslara malik olmuşdur. Fəxri konsulluq açıldıqdan sonra, Slovakiya-Azərbaycan əlaqələrində əhəmiyyətli fəallıq müşahidə edilməkdədir. Üç illik fəaliyyəti ərzində konsulluq siyasi, mədəni və iqtisadi əməkdaşlıq sahəsində bir sıra əhəmiyyətli tədbirlər keçirmişdir. Siyasi səviyyədə yüksək vəzifəli dövlət xadimlərinin, Konstitusiya Məhkəməsi və Xarici İşlər Nazirliyi nümayəndələrinin səfərləri təşkil olunmuşdur. Slovakiya ilə Azərbaycan arasında, sözüün həqiqi mənasında, yaxın münasibətlərin qurulmasına Slovakiya Respublikasının keçmiş prezidenti Rudolf Şuster böyük töhfə vermişdir. Onun Azərbaycana etdiyi səfərlərinin təkcə siyasi deyil, həm də mədəni əhəmiyyəti olmuşdur. Slovakiya Respublikası ilə Azərbaycan arasında son yüksək səviyyəli səfərlərdən biri 2013-cü ilin aprelində baş tutmuşdur. Hökumət başçısının müavini, Slovakiya Respublikasının Xarici və Avropa İşləri naziri Miroslav Layçak Azərbaycana gələrək, prezident İlham Əliyevlə görüşmüş, onlar Avropanın təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsinə yönəlmiş enerji layihələri, eləcə də Slovakiya ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli ticarət və investisiya əlaqələrinin genişləndirilməsi ilə bağlı müzakirələr aparmışlar. Azərbaycanın Baş naziri A.Rasizadə ilə görüşdə tərəflər tikinti, energetika, kənd təsərrüfatı və turizm sahələrində əməkdaşlıq perspektivlərini müəyyənləşdirmişlər. Nazir M.Layçakla birlikdə Azərbaycana səfər edən slovakıyalı iş adamları qrupu öz həmkarları ilə görüşdə qarşılıqlı əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə etmişlər. Slovakiyalı nazir “Şərq tərəfdaşlığı” layihəsinin Slovakiyanın xarici siyasətində prioritet sahələrdən biri olduğunu və ölkəsinin cəmiyyətin transformasiyası ilə bağlı təcrübəsini azərbaycanlı həmkarları ilə bölüşməyə hazır olduğunu ifadə etmişdir.

Son bir neçə il ərzində mədəni əməkdaşlıq və əlaqələrin inkişafı çərçivəsində həm Slovakiyada, həm də Azərbaycanda çoxsaylı maraqlı mədəni tədbirlər keçirilmişdir. Buraya məşhur musiqiçilərin çıxışları, xalq musiqisi konsertləri, sərgilər, dövlət bayramları ilə əlaqədar müxtəlif tədbirlərin təşkili və s. daxildir. Elm və təhsil sahəsində də əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində işlər aparılmaqdadır. Belə ki, tələbə mübadiləsi, beynəlxalq elmi tədbirlərə dəvətlər, hər iki ölkənin aparıcı universitetləri səviyyəsində elmi kadrların hazırlanması kimi işləri misal göstərmək olar. Bundan başqa, Slovakiyada fəaliyyət göstərən özəl ali təhsil müəssisələrindən birinə 2012-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Slovakiyadakı fəxri konsulu Cəlal Qasimovun rəhbərlik etdiyini də qeyd etmək yerinə düşər. Biz Azərbaycan tarixi ilə bağlı təqdim edilən məqalənin iki ölkənin daha da yaxınlaşması və onlar arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi baxımından simvolik bir körpü rolunu oynayacağına əminik.

ƏDƏBİYYAT

1. Alii SNB. Archiv literatury a umenia Slovenskej narodnej knižnice v Martine (ALU Martin). F. 61 I 14-15. Qafqaz xalqlarının mədəniyyəti və həyatı adı altında.
2. BENADÍK, J.K. Peter Tvrđy. Prievidza 1970.
3. Beše türk-fransız-macar lüğətini də daxil edilmiş türk dili qrammatikası kitabının müəllifi idi: Abrege de la grammaire turque.. et un petit vocabulaire francais, turc et hongrois, Budapest, 1838.
4. DANÍŠ. M. Baludansky a jeho ucast na reformach ruskeho pravneho systemu v prvej polovici 19. storocia. Acta juridica Sladkovociensia III. Pravnicke studie. Sladkovicovo 2012, c. 74-88.
5. Dejiny Slovenskeho narodneho povstania. Encyklopedia odboja a SNP. Zv. 5. Bratislava, Pravda, 1985. 648 c.
6. Domova pokladnica. 1971, c. 344.
7. Emil Boleslav Lukaç slovak dilinə fars dilindən tərcümə də etmişdir: Ömər Xəyyam, Şərab müdrikliyi. Bratislava, 1931;
8. Əliyev K.T. Azərbaycan tarixi üzrə qədim qaynaqlar. Bakı: Elm, 1986, s. 128.
9. Əlyazmaları Martin şəhərində Ədəbiyyat arxivində saxlanmaqdadır (Alii SNB)
10. FERKJO.V.Svetom moje svetom. Slovenski drotari doma i vo svete. Bratislava, Tatran, 1978. 332 c.
11. FÍLO, M.Nepokojna krv. Martin, Matica Slovenska, 1971, c. 10.
12. GÜNTEKİN, R.N. Kruta Laska. Prelozil M.ODRAN. Bratislava, Mlade leta, 1990. 438 c.
13. HROZIENCÍK, J. Turcianski olejkari a safranici. Bratislava, Tatran, 1981. 172 c.
14. JANOTA D. Poznali cely svet. İn: Kapitoly z kysuckeho novoveku. Cadca 1976. c 83;
15. KLACKO, R. Slovenski profesori v Rusku. Peter Tvrđy. İn: Sbornik Spolku profesorov Slovakov, 3, 1924, c. 1, c. 25-27.
16. Kronika Slovenska I. Od najstarsich cias do konca 19 storocia. Bratislava 1989, c. 78-79.
17. M.Odranın slovak dilinə tərcümələri: KEMAL, J. Zbojnik İndze Memed. Prelozil M.Odran. Bratislava, Pravda, 1981. 304 c.;
18. Mahmudov Y.M. Ağqoyunlu və Səfəvi dövlətlərinin Qərbi Avropa ölkələri ilə qarşılıqlı əlaqələri. Bakı: BDU, 1991, s. 263.
19. Maticne citanie, 9. 1976. c. 16, c. 8;
20. MATOVČÍK, A: Andrej Melichercik. İn: Knijnica, roc. 8. c.4, 2007 c. 48;
21. MATULA, V. Emigracia slovenskych intelektualov do Ruska v 60.-70.tych rokoch 19. storocia. İn: Zbornik FFUK, Historica 22, 1971.
22. Narodne noviny, c. 44, z 20.11.1913. c. 1-2. Slovensky biofracký slovník. Zv. III, Martin 1989, c. 278.
23. NOVOTNY, B. Slovom a mecom. Slovensko v rimskej dobe. Martin 1995.
24. ODRAN, M. K otazke frazeologickich kaliek turkotatarskeho povodu v balkanskych jazykoch. İn: Studia Balkanica Bohemoslovaca: (prispevky prednesene na I. celostatnim balkanistickem sympoziu v Brne 11.-12. prosince 1969). Prazak, Richard (editor); Dorovsky, İvan (editor). 1. vyd. Brno: Univesita J.E. Purkyne, 1970, pp. 228-232;
25. ODRAN, M. K problematike miestnych nazvov turkotatarskeho povodu na uzemi juznich Slovanov. İn: Studia Balkanica Bohemoslovaca. II, (Prispevky prednesene na II. celostatnim balkanistickem sympoziu v Brne 28.-29. kvetna 1970). Dorovsky, İvan (editor). 1. vyd. Brno: Univesita J.E. Purkyne, 1976, pp. 376-381).
26. ODRAN, M. Slovensko-bulharsky bulharsky-slovensky turisticky slovník. Bratislava, SPN, 1979. 492 c.
27. On the road to prosperity. Na ceste k prosperite. Zostavil DZ. GASYMOV. Bratislava, Remedium, 2003. 144 c.
28. Slovensky biofracký slovník, Martin 1989, Zv. III, c. 315.

29. Slovensky biograficky slovník. Zv. I, Martin 1986, c. 200.
30. Slovensky biograficky slovník. Zv. I. Martin 1982, c.239.
31. Slovensky biograficky slovník. Zv. I. Martin 1986, c. 484.
32. Slovensky biograficky slovník. Zv. II. Martin 1987, c. 390-391.
33. Slovensky biograficky slovník. Zv. III, Martin 1989, c. 437-439.
34. Srdce pod Kaukazom, Bratislava 1978.

ОБ АЗЕРБАЙДЖАНО-СЛОВАЦКИХ ОТНОШЕНИЯХ

МИРОСЛАВ ДАНИШ, ЛУКАШ РЫБАР

РЕЗЮМЕ

В статье отмечается, что наиболее важный и насыщенный период истории азербайджано-словацких отношений приходится на сегодняшний день.

В статье нашло свое отражение назначение Джалала Гасымова указом Президента Азербайджана Ильхама Алиева от 24 апреля 2009 года почетным консулом Азербайджана в Словакии и открытие почетного консульства Азербайджанской Республики в Братиславе.

В статье указывается, что за этот период были проведены многочисленные мероприятия в рамках развития связей и культурного сотрудничества между Словакией и Азербайджаном. Продолжаются связи в области науки и образования, примером тому служит обмен студентами, приглашения на международные научные конференции, подготовка специалистов и научных кадров ведущих университетов республики, совместные публикации и т.д.

Ключевые слова: Азербайджан, Словакия, почетный консул, образование, наука, сотрудничество

ABOUT AZERBAIJANI-SLOVAKIAN RELATIONS

MIROSLAV DANISH, LUKASH RIBAR

SUMMARY

The article notes that the most essential and abundant period in the history of Azerbaijani – Slovakian relations occurs today. The article reflects Jalal Gasimov's appointment by President Ilham Aliyev as the honorable Council of Azerbaijan to Slovakia from 24 April, 2009 and the opening of the honorable Council of the Republic of Azerbaijan in Bratislava.

The article notes that a numbers of activities were carried out in the frames of maintaining relations and cultural collaboration between Slovakia and Azerbaijan in the fields of science and education in the forms of student exchange programs, invitations to international scientific conferences, training of highly skilled professionals, common publications etc.

Key words: Azerbaijan, Slovakia, Honorable council, education, science, collaboration